

Onderbuikblues

(Untertagblues)

Een stationendrama
een drama in 20 haltes

Peter Handke

Vertaling: Tom Kleijn

© SUHRKAMP VERLAG FRANKFURT AM MAIN 2003

© Nederlandse vertaling: Tom Kleijn 2004

Personen:

Een wilde man

Een wilde Vrouw

Ettelijke onderweg in- en uitstappende passagiers

Het aantal stations is geenszins obligatoir. Het kunnen ook meer - of minder - stations, resp. scènes worden. Misschien wel rekening houden met het feit dat de afstanden tussen de individuele stations in het begin en aan het einde langer zijn dan in het middendeel, zoals dat bij het doorkruisen van een metropool van de ene periferie naar de andere nu eenmaal gebruikelijk is.

1. Scène

Het beginstation. Ieder station heeft minstens twee namen; sommige hebben er drie of vier. Deze heet bijvoorbeeld OUHABIA - TERUEL - EL ALAMEIN. De metro of de ondergrondse staat al te wachten, leeg, helder verlicht, de deuren open. Te zien is maar een van de wagons - of ook maar een deel hiervan - die het hele voortoneel in beslag neemt. De wand van de wagon aan de zaalkant ontbreekt of gaat onzichtbaar in de eerste rijen over? De achterwand van de wagon, met de deuren open, staat dicht aan de rand van het toneel. Tussen de rand en de achterwand van de wagon is net plaats voor een door twee, drie in- en uitstapdeuren onderbroken rij zitplaatsen en misschien een paar stangen om je aan vast te houden. De eerste die de wagon betreedt - dat hoeft niet door een van de deuren, kan ook op de een of andere manier van opzij gebeuren - is de VOLKSREDENAAR of WILDE MAN of SPELBEDERVER of VOLKSVIJAND, of wat hij ook moge uitbeelden. Hij gaat niet zitten, loopt veeleer als om proef te draaien op het onderaardse toneel heen en weer, beweegt geluidloos en tegelijk duidelijk ritmisch zijn lippen, neuriert en brengt zichzelf in de stemming. Tenslotte blijft hij bij een van de stangen staan en leunt ertegen, slaat zijn armen over elkaar: ook dat bij wijze van proef. Al snel hebben ook andere passagiers het toneel betreden. Aanvankelijk zijn het er maar een paar. Het eerste station ligt - net zoals het eindpunt later - ergens ver buiten de stad. De paar mensen zijn gaan zitten, zwijgend, met de gezichten naar ons, de toeschouwers, gekeerd. Het vertreksignaal. Het sluiten van de deuren, als in stereo. De rit begint. De beweging alleen maar aangeduid en daardoor des te voelbaarder. Het geluid van het rijden net zo minimaal als intensief, een ondertoon die af en toe licht varieert. Alleen het meer dan schelle licht van de wagon en de weerschijn ervan op de muren van de tunnel. Na een lange pauze plotseling -

De wilde Man

En alweer jullie. En alweer moet ik met jullie samen zijn. Halleluja. Miserere. Eb zonder vloed. Jullie verdomde onvermijdelijken. Waren jullie tenminste nog maar kwaadaardig. Maar nee: zonder uitgesproken kwaadaardigheid zijn jullie het kwaadste der kwaden. Verlos mij van jullie kwaad. Laat me die mensen daar mijden. Voor een keer maar, maar voor een ogenblik. Hemels stel ik me dat voor, hemels. Nauwelijks mijn kamer uit, moet ik al temidden van jullie zijn. Nauwelijks mijn deur uit gestapt, ben ik gedwongen in jullie gezelschap te verkeren. In jullie gezelschap? In jullie onnatuurlijkheid. Waarom ben ik niet hoog op de Anapurna of op zijn minst op Mount McKinley in plaats van met jullie hier in deze bedompte diepte? Maar van de andere kant duiken jullie in de Himalaya en in Alaska intussen in nog dichtere horden op dan hier in de ondergrond. Waar ik ook ga of sta, jullie kruisen mijn wegen. Jullie doorkruisen ze, met jullie godgeklaagde en van alle goede en vooral mooie geesten verlaten onnatuurlijkheid. Ogenblikkelijk, bij mijn eerste stap buiten in de zogenaamde frisse lucht, snijden jullie me in het wilde weg de weg af. En dat niet eens met boze opzet: jullie, tijdgenoten, kunnen helemaal niet meer anders. Iemand al zijn wegen afsnijden, hem niet voor laten gaan, hem van zijn voorrang beroven, dat zit jullie intussen in het bloed. Jullie zijn wegpiraten en straatrovers. Van mij? Van de hele bevolking. Of dat wat er van over is. Begrepen? Dringt dat door tot jullie schandalig lelijke schedels? Heremetijd: waarom toch ben ik niet thuis gebleven, in mijn kamer, alleen? Wat een uitzicht daar, ook al reikt de blik niet verder dan een dakgoot. Wat een perspectief vanuit mijn stoel, ook al is het een vergezicht op een knoestgat. Van de andere kant: alleen in huis - ook een kruis. Thuisblijven, ik? Ik? Nee, jullie moeten naar huis, jullie. Waarom blijven jullie niet eens eindelijk voltallig en heel de dag in jullie hopen en gaten? De dode hoek in met jullie. In dode hoeken horen jullie thuis en in niemands blikveld zouden jullie meer mogen komen, nimmermeer, ach, nimmermeer. Verlos me van jullie aanblik. - Heb ik aanblik gezegd? - Onderweg hebben jullie toch niets meer te zoeken, niets boven de aarde en onder de aarde evenmin. Buiten in de frisse lucht onderweg zijn, daarop hebben jullie ieder recht verloren. Uitzichtbelemmerars, perspectiefverdringers, tussenruimteverstikkers: weg met jullie van de straten en

pleinen. Maak jezelf ongedaan. Wat heb jij, en jij, en jij daar, op aarde nog te zoeken? Naar een andere planeet met jullie. Planeet? Naar een ongeluksster met jullie, waar jullie thuishoren. Of op zijn minst weg met jullie op de Malediven, de Seychellen, de Antillen, de Aleoeten, naar Hawaï, naar Las Vegas, naar Kenia, naar L.A., naar Marrakesh, Tanger, New Orleans en naar de Victoria- en de Niagara-watervallen, zonder retour. Onttrek je aan het verkeer, jullie, vooral jij daar met je gedrongen schedel en jij daar ook met je aangegroeide oorlellen en jij met de kettingrokersrochel en jij daar met je speciaal geteste undergroundparfum. Onttrek je aan het verkeer. Maak jezelf ongedaan en ongeborn. Of maak jezelf in hemels- en aardesnaam op zijn minst onzichtbaar. Laat je niet meer horen en niet meer ruiken. Onder mijn ogen, uit mijn oren en mijn neusgaten vandaan. Ik beef? Ja, ik beef. Ik beef voor jullie? Ja, ik beef voor jullie. Beef ik voor jullie uit eerbied en hoogachting? Dat zou mooi zijn. Zo beven zou ik voor jullie, als jullie koningen, boeren en arbeiders waren. Maar niets meer aan jullie herinnert aan arbeider, aan boer, aan koning. Beef ik voor jullie uit medelijden? Dat zou goed zijn, en dat was het ooit. Ik beef, ik sidder, ik begin te bibberen en sta ervan te trillen. Ik sta te schudden, maar dat komt niet van het rijden. Ik huiver voor jullie. Maar deze huiver is niet meer zoals ooit het beste deel van mij. Ik sta hier en kan niet anders dan van jullie gezelschap de profundis walgen, van Station Alpha tot aan Station Omega. Pure afschuw van jullie opgeblazen lijflijkheid. Puur? Eerder uitstappen? Geen sprake van. Ik blijf met jullie, rookkringeltjesblazers en computermuisfiguren, tot aan het eind van de lijn, tot Barnet, Tetuan, Kumanovo, tot aan de Via Flaminia, tot Jasnaja Poljana, tot Mar Girgis en Heluan, of hoe die stations ook mogen heten. Ik blijf bij jullie tot middernacht, Pasen, tot aan de katoenoogst, tot de laatste sneeuw. Want er is in ieder geval niemand hier beneden die ik ken. In ieder geval geen bekend gezicht. Tenminste onbekenden. Ik verheug me op onze rit.

DE WILDE MAN heeft dit op een doorgaans vrolijke toon gezegd, in een heldere zingzang. Zijn medepassagiers waren erbij aanwezig zoals ze waren; zaten zoals ze zaten; deden wat ze op dat moment deden: lezen, met het hoofd draaien, mobiele telefoons afluisteren, enz. Misschien hadden ze de redenaar ondertussen

ook opgemerkt, keken even naar hem, enz. Maar ze leken hem hoogstens even te horen. En zo zal het ook tijdens de volgende rij- en praatstaties blijven, bij hen net zoals bij later instappende passagiers. Nu wordt de aankomst in het tweede station aangeduid. Een reiziger stapt misschien uit, twee, drie nieuwe komen er in de scène bij, gaan zitten. Naam van het station zoiets als: PORT ROYAL IN DE VELDEN / VEN-SAM-DIM?

2. Scène

Volgende traject, licht gevarieerd. Na een blik-, adem en stempauze (door te neuriën) gaat DE WILDE MAN verder:

De Wilde Man

Tenminste onbekenden, jullie? Maar waarom komen jullie me daarom allemaal zo bekend voor? Genoegzaam bekend. Duivels bekend. Ik weet wie jij bent. En wie jij daar bent. En wie jij daar bent. Ik ken jullie zowel van buiten als van binnen. Jij daar, jij hebt ingegroeide teennagels. En jij fluit deuntjes op de openbare weg en je fluit wanneer je ergens in een rij staat en je fluit wanneer je door je agenda bladert. Je fluit en fronst daarbij je voorhoofd. Waar heb je trouwens een agenda voor nodig? Waarvoor afspraken? Ja, schaam je je dan niet? En voordat je gaat zitten, waar dan ook, trek je je broekspijpen omhoog. In plaats van benen heb je niets anders dan broekspijpen. En je garagedeur piept al meer dan vijf jaar. En iedere keer wanneer je een bladzijde van de krant omslaat, doe je dat met een knal. En je praat alleen maar in hoofdzinnen. En dat zogenaamde tuinieren van je doe je nooit zonder je machines en altijd samen met je langjarige vrouw. En wanneer je appelboom een jaar geen vruchten draagt, zaag je hem met je motorzaag om. En wanneer je appelboom wel vruchten draagt, laat je ze aan de boom verrotten. En als zogenaamd kind heb je je van 's ochtends vroeg tot 's avonds laat op de grond laten vallen en met je benen getrappeld. En nu nog, wanneer iets je niet bevalt - en niets bevalt je, ofschoon je je alles laat welgevallen - stamp je met een been. En in de oorlog heb je propagandafilms voor het leger gemaakt. En na de oorlog trad je op als reisgids. En nog nooit heb je een zin ten einde gedacht. En nog nooit in je zogenaamde leven kwam er een »Ach!« of een »Ah!« of een »Oh!«, laat staan een »Wat mooi!« over je lippen. En als je al ooit hebt gedroomd, dan heb je je dat nog nooit herinnerd. En je zogenaamde nakomelingen wensen je een spoedige dood toe, en dat niet alleen omdat ze van je willen erven. (Overigens valt er van jou niets te erven wat de moeite van het erven waard is.) Of ze hopen iedere morgen wanneer je het huis uit gaat, dat je nooit meer terug zult komen. Nooit meer de stappen van de zogenaamde vader in de gang hoeven horen. Nooit meer zijn monstrueuze sleutelbos horen rammelen.

Man, hoe kun jij jezelf eigenlijk verdragen? Waarom spring je niet uit je vel, weg naar de ster van de ongeborenen? Weg met jou, een holle boomstam in, een donkere kamer in, een maankrater in, een zuurbad in. *Plotselinge overgang naar een andere passagier, een vrouw.* En jij, wat zit jij daar voortdurend voor je uit te glimlachen? Wie wil jij nou wijsmaken dat je zonet nog een liefdesnacht hebt doorgebracht? Wat moet die geschilderde glans op je lippen? Wat moet die kunstlichtblik van je? En terwijl je voor de schijn aan de lippen van je schijngeliefde hing, staarde je in werkelijkheid alleen maar naar die domme vingernagels van je. Niets was er tussen jou en die ander, niets. Niets is, en niets, helemaal niets zal er zijn geweest. En wanneer er iets is geweest, ben je dat allang weer vergeten en net zo ben jij allang weer vergeten door je schijnminnaar. Wat hij van jou onthouden heeft, dat zijn je afgekloven schijnvingernagels, dat is dat dode gevoel - gevoel? - van het aanraken van je geverfde haar, dat is dat halskettinkje van de minnaar voor hem, dat is die uitdrukking - uitdrukking? - van schijngenot op je gezicht. En alles wat jij van die man en van die zogenaamde liefdesnacht uiteindelijk zult onthouden, dat zal het breken van een veter zijn, dat zal het op elkaar stoten van knieschijven zijn, dat zal de kou in de kamer zijn. En waar zat toch die lichtsakelaar in dat vreemde trappenhuis? En hoe heette die vreemde vreemde straat? Je wist niet meer waar je was. En je weet nog steeds niet waar je nu bent. Boze, boze maan komt op. Wees gegroet. Waarom ik je groet? Naar het schijnt wordt door te groeten het kwade verbannen, naar het schijnt.

Volgende station. Niemand stapt uit. Een passagier stapt in. De nieuwkomer neemt plaats in de rij en doet en laat wat men tijdens een metrorit doet en laat. Aanduiding van het vervolgen van de rit. Dubbele naam van het station: LA PAZ / MÜHLDORF / HAKUBUTSUKANDUBUTSUEN. Na een gepaste pauze (inclusief voor-neuriën en de maat slaan) gaat DE WILDE MAN door met spreken:

3. Scène

De Wilde Man

Afgelopen met dat boekenlezen van jullie in de metro - trouwens in de hele openbare ruimte. Wie willen jullie nu op zo'n manier wijsmaken dat jullie lezers zijn? Het lezen en de openbare ruimte, dat sluit elkaar uit. En met lezen bedoel ik het echte lezen, het daadwerkelijke. Wat jullie daar met die boeken in jullie hand opvoeren, dat is alles behalve lezen. Hé jij daar, wat is dat voor lezen waar je zulke dunne lippen van krijgt, nog dunner dan waar je toch al mee gezegend bent. Wat is dat voor lezen waarbij je je voorhoofd nog lelijker fronst dan het van nature toch al is gefronst en waarbij je een van je uiterst lelijk geknikte wenkbrauwen optilt, zodat hij nog een graadje geknikter en messcherper schijnt - schijnt? schijnt? - zoals de geknikte wenkbrauw van een belastingcontroleur, in plaats van dat je voorhoofd glad wordt, ontvankelijk zoals alleen een lezersvoorhoofd. En die mimiek van jou - mimiek? - bij het bladeren: alsof je het boek een dienst bewijst, accountant. Karikatuur van een lezer. In plaats van gloeiende wangen twee pannelappen. Over de thuiskomst van Odysseus, over de verbanning van Raskalnikov, over het geluk en ongeluk van Jane Eyre lees je met je bij voorbaat al opgetrokken neus en kauwt kauwgom bij de dood van de vreemdeling. Hé jij, doe afstand van de boeken. Bevinger eindelijk iets anders dan boekwerken. Bevinger wat bij je past. Bevinger de afstandsbediening. Bevinger de ordetekens van je voorvaderen. Bevinger je toupet. Bevinger jullie gebedskralen. Bevinger jullie kippenbotjes. Bevinger jullie Noord- en Zuidpool. Maar bevinger geen boek meer. Bevinger helemaal niets meer. Het enige wat met jou overeenstemt, is helemaal niets. Niets meer stemt overeen met jullie, niet eens de hel. Of misschien toch iets? Maar wat? Een windhoos? Een aardappelkever? Een leesteken voor een leeg boek? Een stuk zeil zonder boot? Blijf in ieder geval met je spinnenpoten en je strafmaatblik van de boeken en wel meteen, voor altijd. Gaap daarvoor in de plaats maar naar de als afleiding opgehangen gedichten, gedichten gratis, gedichten waarvoor niemand moet beginnen, beginnen, beginnen met lezen!: waarvoor jullie geen leesleergeld betalen. Verdwij. Nee: lees verdwenen. Lees en leef eindelijk weer verdwenen. Zoals in de Middeleeuwen.

Zoals in de woestijntent. Het was niet Gods wil, dat jullie zo zichtbaar werden.
Niet zo!

*Aankomst bij het volgende station, dat weer twee, drie namen draagt, iets als
HOBOKEN - BIR HAKEIM - SCHÖNHEIDE. Een enkele instapper. De anderen
blijven. (z.b.) Vervolg van de rit. Heen- en weerpatrouilleren van de WILDE
MAN en zich inneuriën (z.b.). Dan, eerst tot de net ingestapte man of vrouw
gericht, en vervolgens ook weer tegen alle anderen:*